

**Predlogi za reforme in naložbe ter njihovo izvajanje v državah članicah –
kakšna so stališča slovenske organizirane civilne družbe?**

12. januarja 2024, od 10.00 do 13.00

v veliki dvorani Državnega sveta, Šubičeva 4, 1000 Ljubljana

Organizator te okrogle mize:

- Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO)

Opis:

[Skupina za evropski semester](#) Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO) nadaljuje delo, ki ga je začela leta 2021, tj. posvetovanje z nacionalnimi ekonomsko-socialnimi sveti, socialnimi partnerji in organizacijami civilne družbe iz držav članic EU o eni od ključnih tem evropskega semestra, in sicer je to »**Predlogi za reforme in naložbe ter njihovo izvajanje v državah članicah – kakšno je mnenje organizirane civilne družbe? (cikel evropskega semestra 2023–2024)**«. Posvetovanje bo potekalo od decembra 2023 do marca 2024 na podlagi priloženega vprašalnika in med obiski držav. Rezultat bo **priprava mnenja na lastno pobudo**, ki bo predvidoma sprejeto na plenarnem zasedanju EESO 24. in 25. aprila 2024.

Glavna tema mnenja bodo **ukrepi za reforme in naložbe v državah članicah**, zlasti ukrepi, ki izhajajo iz [specifičnih priporočil za države za leto 2023, ter njihovo izvajanje](#). V njem bo EESO ocenil učinkovitost ukrepov in možnosti za njihovo boljše usmerjenost, **boljše izvajanje in spremljanje ter vključevanje organizirane civilne družbe v postopke**. V mnenju bodo preučena tudi vprašanja, povezana s [sedanjio reformo pravil EU o ekonomskem upravljanju](#), katere glavni namen je večja vzdržnost javnega dolga ob sočasnem **spodbujanju trajnostne in vključujoče rasti v vseh državah članicah z reformami in naložbami**. Poleg tega bo na podlagi prejšnjih posvetovanj preučeno stanje pri **izvajanju reform in naložb, predvidenih v nacionalnih načrtih za okrevalje in odpornost**, ki se financirajo s sredstvi [mehanizma za okrevalje in odpornost](#). EESO želi s tem mnenjem nadaljevati prizadevanja za bolj participativni evropski semester in okvir ekonomskega upravljanja, z večjo odgovornostjo na nacionalni ravni in tesnejšim sodelovanjem organizirane civilne družbe.

Okrogla miza je obravnavala tri teme:

- Ukrepi za reforme in naložbe v državah članicah, zlasti na podlagi specifičnih priporočil za države za leto 2023, in njihovo izvajanje;
- Reforma pravil ekonomskega upravljanja EU;
- Izvajanje reform in naložb, predvidenih v nacionalnih načrtih za okrevalje in odpornost.

POROČILO

Okrogle mize so se udeležili predstavniki Državnega sveta, sindikatov delavcev, delodajalcev, kmetijskih organizacij, vlade in člani EESO.

V uvodu je zbrane pozdravil **predsednik Državnega sveta g. Marko Lotrič** in izpostavil dogodek kot priložnost za nujno razpravo o tej pomembni temi. Opozoril je, da se načrtovane zdravstvene, pokojninske in plačne reforme v Sloveniji žal izvajajo z zamudo, na kar vpliva vojna z Ukrajino, energetska in podnebna kriza. Opozori na pomanjkanje informacij za uporabnike, nujnost bolj usmerjene pomoči, ter potrebo po ustreznem mehanizmu za spremljanje in dober pretok informacij. Kot problem ostaja umeščanje velikih infrastrukturnih projektov v prostor in predlagal večletne razpise za investicijske podpore. V kasnejši razpravi je še opozoril na davčni sistem, ki mora biti enostaven. Cilj davčne reforme je sistem, zato se morajo reforme izvajati redko, da ostaja okolje predvidljivo. Slovensko gospodarstvo v mednarodnem okviru bi moralo stremeti k preprečevanju odliva kadrov in privabljanja novih.

Jakob Krištof Počivavšek (EESO, skupina 2), je predstavil namen posveta in okvir evropskega semestra in v nadaljevanju nekaj najbolj kritičnih vsebin pri izvajanju NOO. Opozoril je na odsotnost vključevanja socialnih partnerjev in organizirane civilne družbe v postopek evropskega semestra ob sprejemanju dokumentov. Ne glede na to, da je v posameznih primerih prišlo do vključevanja, socialni partnerji praktično nismo bili vključeni v pripravo Načrta za okrevanje in odpornost, niti v pripravo njegovih sprememb, niti nismo vključeni v njegovo izvajanje, zgolj enkrat pa je bilo na ESS predstavljeno izvajanje NOO. Dotaknil se je reforme fiskalnih pravil, glede katere ni bilo na nacionalni ravni nobene razprave, načeloma pa priprava nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtov z možnostjo podaljševanja obdobja fiskalne prilagoditve pod določenimi pogoji lahko ima določene pozitivne učinke. Opozoril je, da bi vključevanje civilne družbe lahko predstavljal neke vrste dolgoročni socialni sporazum ali družbeni dogovor. Zato je poudaril nujnost določitve standarda na evropski ravni glede vključevanja civilne družbe v postopek Evropskega semestra. Glede izvajanja NOO je v nadaljevanju opozoril na vprašanje ali bodo z njim dejansko doseženi dolgoročni učinki, saj je preveč usmerjen v kratkoročne ukrepe in se osredotoča na vlaganja v klasično infrastrukturo. Glede priporočil EK na fiskalno politiko je bil kritičen do postavljanja javnofinančne vzdržnosti v ospredje, pri čemer se zanemarja socialni vidik teh sistemov ter vpliva njihove kakovosti, dostopnosti in obsega pravic na blaginjo državljanov. Ob bok temu je predlagal razmislek o diverzifikaciji virov za financiranje socialnih zavarovanj in preusmeritev z obdavčitve dela na večji delež davka na nepremičnine v okviru rasti prijazne zelene davčne reforme. Na koncu je opozoril, da pri nekaterih reformah že prihaja do

pomembnih zamud. Upravljanje s kadri in sistem plač v javnem sektorju sta zagotovo reformi, ki imata močan vpliv na kadrovski potencial, ki bo načrtoval ukrepe in njihovo izvedbo.

V nadaljevanju je **Branko Ravnik (EESO, skupina 3)** se je v prispevku dotaknil področja kmetijstva in nekaterih vidikov na področju energetike. Predstavil je stališča EESO do vsebine nacionalnih načrtov in v nadaljevanju vidik kmetijstva v NOO, ter opozoril na pomen Strateškega načrta Skupne kmetijske politike za odziv na tveganja v kmetijstvu. Pojasnil je, do so v kmetijskih organizacijah ob pripravi načrtov pripravili nabor prednostnih usmeritev, ki bi jih bilo potrebno nasloviti z reformami. Pozval je udeležence kmetijskih organizacij, da predstavijo pogled na postopek sprejemanja Strateškega načrta SKP in izvedbe le tega, ki je v teku. V lanskem letu so v kmečkih organizacijah organizirali proteste v zvezi z izvajanjem določenih intervencij SN, kar je gotovo prispevalo k krepitvi dialoga in iskanju primernih rešitev. Izzivi pa ostajajo in tudi v prihodnje bo potrebno veliko strokovnega dialoga in modrih političnih rešitev.

V tretji predstavitvi je **Jože Smole (EESO, skupina 1)** orisal gospodarski okvir preteklega leta, na katerega so vplivale poplave, padec gospodarske rasti, povišane cene energentov in pomanjkanje delovne sile. Industrijska panoga je zaznala padec za 5,1%, inflacija novembra 2023 je bila 8%, v 2024 pa se pričakuje, da bo 3,5%. 2023 je bila brezposelnost 5,1 odstotna, zaznavamo pa pomanjkanje delovne sile, saj je trg dela izčrpan. Število brezposelnih naj bi se v kratkem še povečalo za 1%. Lani je vlada RS uvedla dodatno 1-odstotno prispevno stopnjo z zakonom za dolgotrajno oskrbo in podaljšala znesek plačila za zdravstveno odsotnost z 20 na 30 dni, kar dodatno bremeni delodajalce in gospodarstvo. Hkrati pa v 1,5 letu trajanja vlade ni razpisala nobenega razpisa za pridobitev sredstev. Zakon o delovnih razmerjih je bil sprejet brez dialoga. Finančni del zakona za dolgotrajno oskrbo ni bil obravnavam s socialnimi partnerji. Zaradi ne-dialoga so delodajalci izstopili iz Ekonomsko-socialnega sveta, ki zdaj posledično ne deluje, in vlado obvestili o odstopu. V treh mesecih kljub nedelovanju Ekonomsko-socialnega sveta ni bilo nikakršnega odziva vlade. Čas je, da vlada obnovi socialni dialog.

V nadaljevanju razprave je **g. Anton Medved (Sindikata kmetov Slovenije)** izpostavil pomen kmetijstva kot gospodarske panoge in opozoril je na skrb zbujajočo starostno strukturo. Bil je zelo kritičen, ker kmetijstvu ni v zadostni meri priznana vloga pri zagotavljanju javnih dobrin. Opozoril je na nujnost krepitve digitalizacije na kmetijah in v podpornih sistemih. Opozoril je, da so ob velikih pričakovanjih ob pripravi načrta, dobili zelo malo in da so bili kmetje pri pripravi načrta preslišani. Kot kmetje imamo vlogo pri trajnostni dediščini in pri zagotavljanju prehranske varnosti, a glede delovanja v ekstremnih podnebnih pogojih smo neuslišani, je poudaril.

G. Janez Pirc (Kmetijsko gozdarska zbornica) je najprej predstavil vlogo institucije, ki jo zastopa in opozoril na izgovore s pomanjkanjem časa za pripravo načrtov. Pripravljen je bil širok nabor ukrepov

na področju digitalizacije javnih služb, vendar je izplen skromen. Opozoril je, da so v kmetijstvu potrebne sistemske rešitve. Dialog z vlado je sicer potekal, a roki so bili prekratki za kvalitetno razpravo. Veliko mnenj, pripomb in popravkov je bilo predloženih, a povratnih informacij o tem, kako so bile pripombe upoštevane, ni bilo. Največ je bilo kritike na ukrep NATURA2000. O tem ni bilo dialoga, zato so bili izvedeni tudi protesti.

V nadaljevanju je **g. Andrej Zorko (EESO, skupina 2)** opozoril, da je prav zaradi tega, ker je NOO bil sprejeman pred volitvami, politični dokument z naborom želja. Prav zato ni bilo dialoga. Poudaril je, da se s cilji socialni partnerji strinjajo, uresničevanje poti pa ni jasno. Ukrepi bi morali imeti za cilj izboljšavo družbe. Časovni roki so ovira za kvaliteten dialog za iskanje rešitev za doseg cilja. Kot primer je navedel, da se pokojninska reforma, ki naj bi bila sprejeta konec 2024 sploh še ni začela razpravljati. Vlada ne pristopa pravočasno k rešitvam. EK bi morala zahtevati ločeno mnenje o sprejetih reformah od civilne družbe in socialnih partnerjev. Socialnega dialoga v okviru Ekonomsko-socialnega sveta trenutno ni. Vlada mora uravnovesiti civilni in socialni dialog.

Ga. Nadja Götz (ESSO, skupina 2) je v nadaljevanju opozorila in bila kritična do slabega vključevanja socialnih partnerjev v NOO tako v fazi načrtovanja kot izvajanja. Slabo poteka tudi obveščanje o poteku projektov. Dialog v skandinavskih državah je drugačen. Pozvala je k formalizaciji vključenosti socialnih partnerjev v ta proces.

Tudi **ga. Martina Vuk (Konfederacija sindikatov javnega sektorja)** je opozorila, da bi NOO imel legitimnost, če bi bil oblikovan skupaj s socialnimi partnerji, saj bi prinesel reforme in prestrukturiranja za dobrobit državljanov. Socialni cilji dodajajo kakovost življenja v EU, in vendar pri doseganju socialnih ciljev ni kazni, pri ekonomskih pa je. Pri NOO je bil velik poudarek na posodobitvi infrastrukture in kot primer navedla gradnjo novih domov za starejše in podeljevanje koncesij, a kadra ni. Zato so nujni ukrepi za zagotovitev kadra. Potrebna bi bila tudi vezava pri kaznih, končni rezultat posameznega projekta bi moral prinesiti pozitivne rezultate. Opozorila je na pomembnost zdravstvene reforme. Pogajajmo se o sistemskih in ne o interventnih zakonih, ki se pogosto izkažejo za neustavne. Davčna reforma je potrebna, delo je nadpovprečno obremenjeno, nepremičnine in kapital pa podpovprečno. Strateški svet za davke naj bi začel delovati čimprej, a to naj ne nadomesti Ekonomsko-socialnega sveta in socialnega dialoga. Nedelovanje Ekonomsko-socialnega sveta je nesprejemljivo, saj je to za vlado izgovor za ne vključevanje civilnega dialoga. Zagotoviti je potrebno ad hoc posvetovanja.

G. Miro Smrekar (Združenje delodajalcev Slovenije) je opozoril, da je pomembna tudi pot, ne le cilji. V NOO je zapisano, da bodo ukrepi sprejeti v socialnem konsenzu. Želimo sodelovati pri načrtu, poročanju in rezultatih za državljanke. Krepitev civilne družbe je ključna za boljše rešitve. Kritike vlada pred izvedbo ne želi slišati, kar je problem, ker se težavam na ta način lahko izognili.

Ga. Urša Skube in Andreja Grobiša (Zveza slovenske podeželske mladine) sta v nadaljevanju predstavili vidik mladih kmetov na obravnavano vsebino. Prednostne naloge, ki jih je Komisija opredelila v specifičnih priporočilih so ambiciozne, vendar se moramo zavedati, da so vplivi preteklih kriz pustili močne posledice. Zagotovo je potrebna preudarna fiskalna politika, ampak ne le politično preudarna, temveč takšna, ki omogoča izvajanje in razvoj dejavnosti. Zeleni prehod mora upoštevati ekonomsko komponento in bremena deljena na vse deležnike. Delež mladih kmetov je le 4,6%. Dodatni davčni pritiski na kmeta omejujejo razvoj kmetij in s tem razvoj podeželja. Spodbujanje konkurenčnosti v verigi preskrbe s hrano, kjer je kmet najšibkejši člen in nima pogajalske moči, potrebuje pozornost in sistem, ki ne bo dovoljeval anomalij, ki se dogajajo danes. Neenakomerna obravnava podeželja in mesta izhaja tudi iz stanovanjskih politik za mlade, kjer smo mladi s podeželja in na podeželju zapostavljeni. Spodbujati je nujno tudi udejstvovanje mladih skozi različne oblike neformalnega izobraževanja, predvsem tistega, ki je povezano s specifičnimi znanji s področja, s katerimi se mladi poklicno ukvarjajo. Želimo biti vključeni, bolj aktivno vključeni v procese odločanja ter (bolj) resno upoštevani.

Ga. Neža Repanšek (EESO, skupina 3) je poudarila nujnost vključevanja mladih v oblikovanje politik. Poudarila usmeritev EESO pri tem. V NOO je videti tudi pomanjkanje vključevanja mladih v tem procesu. Mladi si želijo civilnega dialoga v NOO, saj vedno delujemo proaktivno, nismo pa vabljeni k procesu je izpostavila.

G. Branko Tomažič (Državni svet, komisija za kmetijstvo) je poudaril prednostno skrb za prehransko varnost, ki pa je vse manj v ospredju politike. V praksi se odmikamo od samooskrbe. Prednost se daje zeleni preobrazbi in infrastrukturi. Poudaril je, da kmetje ščitijo naravo in zavajanje je, da se kmete obravnava kot tiste, ki jo uničujejo. Opozoril je, da dialoga ni. Če ne bomo spodbujali kmetijstva, bo slabo. V Sloveniji nimamo predsednika vlade ali kmetijstva, ki bi zastopal interese kmetijstva.

V sklepnem delu je razpravo povzel **G. Tomislav Silaj (Predstavništvo EK v Ljubljani)**: Zahvalil se je za odkrito razpravo in tudi sam opozoril na nujnost civilnega dialoga. Pojasnil je vlogo EK in tudi to, da predstavniki EK, ki poročajo o načrtu, prihajajo tudi v Slovenijo. Po indikatorjih je RS pod povprečjem na področju dostopa do zdravstvenih storitev in dostopa do stanovanj. ES zaradi COVID epidemije ni več upošteval maastrichtskih kriterijev in odgovor EU na COVID je bil 700 mio EUR vreden program Next Generation EU. V času epidemije COVID socialni dialog ni potekal primerno, ta povratna informacija iz Slovenije je bila posredovana EK. V okviru NOO bi morali deležniki začrtati pot. V letu 2024 Slovenijo čaka veliko reform: pokojninska, zdravstvena in reforma plačnega sistema javnega sektorja ter sheme za delo po skrajšanem delovnem času. EK si želi, da se dialog v Ekonomsko-socialnem svetu v prihodnosti ponovno vzpostavi in tudi nadaljuje, je zaključil.

Jakob Počivavšek je na koncu povzel zaključne poudarke iz razprave, in sicer:

1. Organizirana civilna družba vključno s socialnimi partnerji v Sloveniji ocenjuje, da je njeno vključevanje v pripravo, izvajanje in spremljanje NOO ter v postopek Evropskega semestra nezadostno, da ga je potrebno izboljšati in formalizirati tudi na ravni EU.
 2. Mejniki, postavljeni v NOO, pomenijo tveganje za to, da bo zaradi časovnega pritiska izostal kakovosten socialni dialog in dialog z organizirano civilno družbo, kar ni sprejemljivo.
 3. Potrebno je krepiti organizirano civilno družbo in socialne partnerje za njihovo sodelovanje v dialogu o vsebinah NOO in v postopku Evropskega semestra.
-